

Abstrakt

Mrňka, Jaromír: *Proměny každodennosti pohraničí českých zemí a ustavování diktatury KSČ na příkladu okresů Šumperk a Zábřeh 1945–1960*. Praha: ÚHSD FF UK, 2014. Rigorózní práce, školitel Matěj Spurný, 217 s.

Předkládaná rigorózní práce je upravenou verzí práce diplomové. Na základě výzkumu regionálních souvislostí přispívá k hlubšímu poznání procesu konstituování nové společnosti v pohraničí českých zemí. Výzkumné pole je na jedné straně vymezeno strukturálními aspekty demografických proměn následujících po druhé světové válce (nucené vysídlení německého obyvatelstva, vliv a důsledky neorganizovaného a organizovaného osídlovacího procesu), na straně druhé potom souvislostmi ustavování a proměn panství komunistické diktatury, včetně jejích krizí v letech 1953 až 1957. Sledováním proměn dominantních a autoritativních diskursů na straně jedné a jazyka aktérů na straně druhé, jsou zde odhaleny základní hodnoty a obrazy, které přispívaly ke stabilizaci nebo naopak destabilizaci komunistického panství. Sdílenou představou umožňující mobilizaci společnosti byl proměňující se obraz nepřítele. Jeho poválečná nacionalistická konstrukce v době stalinizace společnosti ustupovala aktuálním kritériím, která byla delegitimována při odhalení kultu Staliny osobnosti. V druhé polovině padesátých let byl obraz nepřítele reinterpretován aktuálně prosazovanými hodnotami „socialistické zákonnosti“ a „klidu na práci“. Základní hodnotou, která umožňovala komunistické straně opětovně získávat narušenou legitimitu, byla představa „poctivé práce“. Naopak základní destabilizační úlohu plnila otázka životní úrovně spojovaná s představami „spokojeného života“. Výrazně vstoupila do stranického a společenského diskursu až v období po roce 1953, ale přítomná byla v podstatě po celé sledované období. Příslibem jejího naplňování dokázala komunistická strana definitivně stabilizovat společenskou situaci nejpozději v průběhu roku 1957. Došlo k opuštění utopického dosahování komunistické společnosti za současného přijetí závazku k brzkému vybudování společnosti socialistické.

Klíčová slova

komunistická diktatura – proces osídlování – pohraničí českých zemí – budování nové společnosti 1945-1960 – sociální transformace – okres Šumperk – okres Zábřeh – mobilizace společnosti – obraz nepřítele – poctivá práce – životní úroveň